

KÜRESEL SALGINLA YÜKSELEN HELİKOPTERDEN CÖMERTÇE SAÇILAN PARALAR VE OLASI MAKROEKONOMİK SONUÇLARI

Ömer AKÇAYIR

*Öğretim Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,
Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Türkiye,
omerakcayir@nevsehir.edu.tr*

ÖZET

COVID-19 ile ilgili ilk vakalara ve araştırmalara Çin’de 2019 yılının sonlarına doğru rastlanılsa da Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, 11 Mart 2020’de çok yüksek riskli koduyla “pandemi” ilan edilmesiyle salgın ve buna dayalı tedbir uygulamaları resmen küresel düzeyde ciddiyet kazanmıştır. İnsanoğlu, 14. YY’da Veba, 16. YY’da Kanamalı Ateş, 20 YY’da Kolera, Aids, İspanyol Gribi ve içinde bulunduğumuz son asırda SARS, MERS, Ebola ve Domuz Gribi gibi tarihte önemli sonuçları olan bölgesel ve küresel onlarca salgına maruz kalmıştır. Her salgın kendi içinde kayda değer yıkıcı etkilere sahip olsa da günümüzde küreselleşmenin etkisinin en üst düzeyde olması nedeniyle salgının yayılma hızı ve başta sağlık ve ekonomi olmak üzere tüm alanlardaki etkilerinin diğer salgınlardan çok daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Salgınla mücadelede uygulanan kısıtlamalar ve idari tedbirlerin, bireylerin sosyal yaşamları üzerindeki etkisi belki de en çok ekonomi kanalıyla oluşmaktadır. Zira mal ve hizmet sektörlerinde kapanan işletmeler ve azalan talepler ile düşen üretimler nedeniyle artan işten çıkarmalar, belirsizlikler sebebiyle ötelenen yatırım harcamaları ile yeni istihdam olanaklarının oluşmaması, geleceğe dair kaygıların artmasıyla ekonomik paydaşların değişen tüketim ve yatırım davranışları koşulunda bir çok finansal ve makroekonomik değişken doğrudan etkilenmektedir. Bu düzeyde benzeri görülmeyen bir sağlık krizinin neden olduğu bir ekonomik kriz ile mücadele açısından, hükümetleri ve para politikaları yürüten Merkez Bankalarını ezber bozmaya ve teorik bilgilerin dışına çıkmaya zorlamaktadır. ABD Mortgage piyasasında patlak veren 2008 finansal krizi sonrasında ilk kez QE (niceliksel genişleme) adıyla geleneksel olmayan genişletici para politikaları uygulamaya konulmuştur. Salgın öncesinde de küresel durgunluğa işaret eden bir durum söz konusu iken ve bir önceki kriz döneminin yıkıcı etkileri henüz tam olarak giderilememiş ve istenen düzeyde toparlanma gerçekleşmemiştir. Hemen akabinde Covid-19 krizinin gerçekleşmesi, geleneksel olmayan daha güçlü bir para politikasını uygulamaya sokmuştur. 1969’da Nobel ödüllü ekonomist Milton Friedman’ın ortaya attığı bir varsayımdan adını alan “helikopter para” kavramıyla; özet olarak finansmanı bolca basılan ya da kaydı olarak yaratılan para olan maliye politikaları kast edilmektedir.

Çalışmada, Merkez Bankaları ile hükümetlerin işbirliğine dayanan helikopter para politikalarının makroekonomik ve finansal verilere etkilerinin küresel ve ulusal düzeyde nasıl olacağı teorik olarak tartışılmış ve muhtemel sonuçları Dünya Bankası, IMF ve OECD gibi uluslararası örgütlerin güncel raporları perspektifinde değerlendirilmiştir. Bahsi geçen politikaların mevcut konjonturde avantaj ve dezavantajları ele alınmış, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerindeki uzun ve kısa dönem etkileri irdelenmiştir. Küresel düzeyde etkileri ve büyüklükleri açısından özellikle ABD Merkez Bankası FED’in, Avrupa Merkez Bankası ECB’nin ve Japonya Merkez Bankası BOJ ‘un helikopter para politikalarına öncülük ettiği görülmektedir. Bu durum ise tüm rezerv paraların üçte ikisini aşan ABD Doları ve Euro gibi rezerv paraların dünyada bollaşması anlamına gelmektedir. Dünyada bu hacimde örneği bulunmayan bollaşma sayesinde, salgına bağlı olarak ciddi derecede düşmesi

beklenen toplam talebin deflasyonist etkisini bertaraf etmek ve henüz bir önceki tam atlatılmayan yeni bir küresel resesyonun önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Üretimin aşağı yönlü olduğu bu süreçte, astronomik düzeyde artan para miktarlarının enflasyon ve faiz başta olmak üzere tüm finansal verilere ve nihayetinde küresel reel ekonomiye etkilerinin neler olacağı tartışılmaktadır.

İçinde bulunulan mücbir sebepler, para politikası yapıcılarını helikopter para politikalarının bir tercih değil bir zorunluluk olduğu fikrine ikna etmektedir. Fiziki olmasa da kaydi olarak yaratılan yüksek hacimli paralar bankalara, işletmelere, hanehalklarına, kredi garanti fonlarına ve işsizlik fonlarına kredi ve subvansiyon olarak enjekte edilmektedir. Çalışmayı ampirik olarak desteklemek amacıyla 2016-2021 yılları arası ABD örneğinde M2 para arzı, DXY değeri ve enflasyon verileri yardımıyla, ADF ve PP birim kök testleri, Johansen eşbütünleşme testi, uzun ve kısa analizi yapıldıktan sonra ayrıca VAR analizi ile etki tepki fonksiyonları incelenmiş ve varyans ayrıştırması yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, yaşanan parasal genişleme enflasyonu artırırken ABD Dolarının 24 ülkenin para birimi karşısındaki değerini ölçen DXY'yi düşürmektedir. Enflasyonun kendisi dışındaki bileşenleri dikkate alındığında, yaklaşık %70'inin para arzından %30'unun ise DXY değerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. En nihayetinde bilançolarda devasa genişlemelere yol açan bu para arzlarının, kısa vadede döviz kurlarına, uzun vadede ise enflasyona etkilerinin ne kadarının kalıcı olacağını ülkelerin subjektif unsurları ve politikaların şeffaflığı, güveni, verimliliği ve disiplini belirleyici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Salgın, Helikopter Para, Makroekonomi, Para Politikaları, Maliye Politikaları

GENEROUSLY SCATTERED MONEYS FROM HELICOPTER RISING WITH A GLOBAL PANDEMIC AND THEIR POSSIBLE MACROECONOMIC OUTCOMES

Ömer AKÇAYIR¹

¹ Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Health Services Vocational School, Department of Management and Organization, Turkey,
omerakcayir@nevsehir.edu.tr

ABSTRACT

Although the first cases and researchs on COVID-19 were encountered in China towards the end of 2019, when the World Health Organization (WHO) declared a "pandemic" with its very high risk code on March 11, 2020, the epidemic and the measures based on it have officially gained seriousness globally. Mankind have been exposed to dozens of regional and global epidemics that have important consequences in history like Plague in the 14th Century, Hemorrhagic Fever in the 16th Century, Cholera, Aids, Spanish Flu in the 20th Century and SARS, MERS, Ebola and Swine Flu in the last century. Although each epidemic has significant destructive effects in itself, it is thought that the rate of spread of the epidemic and its effects in all areas, especially health and economy, are much more than other epidemics, since the effect of globalization is at the top level today.

The impact of the restrictions and administrative measures applied in combating the epidemic on the social lives of individuals is perhaps most likely through the economy channel. Many financial and macroeconomic variables are directly affected for reasons closed workplaces in the goods and service sectors and increasing layoffs due to decreasing demand and decreasing production, lack of new employment opportunities for postponed investment plans due to uncertainties with the increasing concerns about the future by the changing consumption and investment behavior of economic stakeholders.

In terms of combating an economic crisis caused by an unprecedented health crisis at this level, It forced governments and Central Banks, which run monetary policies, to break the routine and go beyond theoretical knowledge. For the first time, unconventional monetary policies called QE (Quantitative Expansion) were put into practice after the 2008 financial crisis that broke out in the Mortgage market in the USA. While there was a situation that pointed to the global recession before the pandemic and the destructive effects of the previous crisis period have not been completely eliminated and the desired level of recovery has not been achieved. A stronger unconventional monetary policy was implemented immediately after the Covid-19 crisis occurred. With the concept of "helicopter money", named after an assumption put forward by the nobel laureate economist Milton Friedman in 1969 is meant that fiscal policies which are deposit money that is abundantly printed or created.

In the study, how the effects of helicopter monetary policies based on the cooperation of Central Banks and Governments on macroeconomic and financial datas theoretically discussed nationally and globally. Their possible results are evaluated in the perspective of the current reports of international organizations such as the World Bank, IMF and OECD. In addition, the advantages and disadvantages of the aforementioned policies in the current conjuncture were discussed and their long-run and short-run effects on emerging and developed countries were examined. They are seen that especially the US Federal Reserves (FED), European Central Bank (ECB) and Japan Central Bank (BOJ) lead the helicopter monetary policies in terms of their effects and sizes globally. It means that

reserves such as USD (\$) and Euro (€) which exceed two thirds of all reserve currencies become excessively abundant in the world. It is aimed to eliminate the deflationary effect of the aggregate demand, which is expected to decrease significantly due to the epidemic and to prevent a new global recession that has not yet been fully overcome thanks to the abundance which has no example in this volume in the world. In this process where gross production is downward, it has been discussed what the effects of the astronomically increased volume of money on all financial data, especially inflation and interest rates and ultimately on the global real economy.

The current force majeure are persuade monetary policy makers to the idea that helicopter monetary policies are not a choice but a necessity. Even if not physically, the high volume of money created in dematerialized form are injected into banks, businesses, households, credit guarantee funds and unemployment funds as credits and subsidies. In order to support the study empirically, in the USA sample between 2016-2021, with the help of M2 money supply, DXY value and inflation data, ADF and PP unit root tests, Johansen cointegration test, long and short analysis were performed, and also impulse response functions were examined with VAR analysis and variance was analyzed. According to the findings, while monetary expansion increases inflation, it decreases the DXY, which measures the value of the US Dollar against the currencies of 24 countries. Considering the components other than inflation itself, it has been determined that approximately 70% is due to the money supply and 30% is due to the DXY value. The subjective factors of countries and the transparency, confidence, efficiency and robustness of policies will determine how much permanent the effects of these money supplies which ultimately lead to huge expansion in the balance sheets on exchange rates in the short run and on inflation in the long run.

Keywords: Global Pandemic, Helicopter Money, Macroeconomy, Monetary Policy, Fiscal Policy,

KAYNAKÇA

Altay, F. (2016), “Helikopter Para: Mevcut Parasal Genişleme Programları İle Kıyaslama” Konya Ticaret Odası, Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü, Araştırma Raporu, Aralık, www.kto.org.tr

Balcı, Y. ve Çetin, G. (2020), “Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye’de İstihdama Etkileri Ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı,19(37), Bahar (Özel Ek) s.40-58.

Cinel E.A. (2020), “Covid-19’un Küresel Makroekonomik Etkileri ve Beklentiler”, Politik Ekonomik Kuram, Cilt 4(1): 124-140.

Duran, M.S. ve Acar, M. (2020), “Bir Virüsün Dünyaya Ettikleri: Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Etkileri”, International Journal of Social and Economic Sciences, 10(1): 54-67.

Durmuş, S. & Şahin, D. (2020). Covid-19 Küresel Salgında Dünyada ve Türkiye’de Uygulanan Ekonomi Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme, Turkish Studies, 15(4), 923-943. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44506>

FRED (2021). Effective federal funds rate (FEDFUNDS). Board of Governors of the Federal Reserve System (US). <https://fred.stlouisfed.org/series/FEDFUNDS>. (Çevrimiçi : 23 Mart 2021).

Gürsoy, S., Tunçel, M.B. ve Sayar, B. (2020), “Koronavirüsün (Covid-19) Finansal Göstergeler Üzerine Etkileri”, Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 3(1): 20-32.

IMF (2021a), International Monetary Fund. Global Financial Stability Report: Preempting a Legacy of Vulnerabilities. Washington, DC, April.

IMF (2021b), International Monetary Fund. World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Washington, DC, April.

Kayabaşı, E.T. (2020) “Covid-19’un Piyasalara ve Tüketici Davranışlarına Etkisi”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 7 (5): 15-25.

Kubilay, M. (2021),” Herkes için Ekonomi: Yeni nesil el bombası: Para basmak”, 26. Bölüm, <https://www.patreon.com/medyascopeTV> (Çevrimiçi : 6 Mayıs 2021).

OECD (2021), OECD Economic Outlook, Interim Report March 2021, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/34bfd999-en>.

Okur, M.A. (2020), “Covid-19 Salgını, Dünya Düzeni ve Türkiye”, Akademik Hassasiyetler 13 (7): 311-335.

Oral, İ.O. ve Sevinç, D.E. “Covid-19 Eksenli Sağlık Krizinin Ekonomi Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir İnceleme”
Journal of Management Theory and Practices Research, 1 (1):, 58-70.

Şenol, Z. (2020), “Covid-19 Krizi ve Finansal Piyasalar” Para ve Finans, 75-124.
https://www.researchgate.net/publication/342397106_COVID-19_Krizi_ve_Finansal_Piyasalar/

TCMB (2021), Eletronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS) <https://evds2.tcmb.gov.tr/>

Tekin, B. (2020), “Covid-19 Pandemisi Döneminde Ülkelerin Covid-19, Sağlık ve Finansal Göstergeler Bağlamında Sınıflandırılması: Hiyerarşik Kümeleme Analizi” Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(2): 336-349.

Tosunoğlu, Ş. ve Kasal, S. (2020), “Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Sağlıklı Küresel Ekonomi İçin Politika Uygulamaları: IMF'nin Rolü”, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi, 2 (1): 35 – 49.